

HEILSA

Skanning av hálslívæðrini kann fyrirbyrgja blóðtøppi

Nakrir læknar halda, at ein skanning av hálslívæðrini er ein serstakur møguleiki at avdúka byrjandi æðrakálking. Aðrir læknar hava ikki somu tiltrúgv til henda háttin

Vilmund Jacobsen

Tað munnu vera fá, sum ikki vita, at ov høgt kolesteroltal, royking, yvirvekt og ov høgt blóðtrýst veksa um vandan fyri at verða raktur av hjartaæðrasjúku. Á hinari síðuni hava flestu okkara eisini hoyrt um eitt ella fleiri fólk, sum hóast serliga heilsugóðan lívshátt kortini finga ein blóðtøpp í lutfalsliga ungum aldri.

Men, hvussu kunnu vit vita, um vit sjálvi eru í vandabólkinum fyri at fáa ein blóðtøpp – líkamikið, um vit liva sunt ella ósunt?

Tú kanst fáa læknan hjá tær at gera eina vanda-meting, har atlit verður tikið til royking, rørslu, vekt, kolesteroltal, blóðtrýst og møguliga hjartaæðrasjúku í nærmæstu familjuni.

Men, eina slíka vanda-meting gevur serlæknin í almennum heilivági og fyrirbyrging, Stig Ekkert, ikki nógv fyri. Hann vísir til eina kanning frá 2012 á hjartadeildunum á trimum jútskum sjúkrahúsum.

– Ein røð av sjúklingum, sum vóru innlagdir við akuttum blóðtøppi í hjartanum, finga bert eina traditionella vandameting gjørda, sigur hann.

Sambært Stig Ekkert vísti kanningin, at heili 93 prosent av teimum raktu høvdu farið ígjøgnum vandametingina

uttan nevndar viðmerkingar.

– Kanningin vísir eins og aðrar, at vanliga metingin slett ikki er nóg mikið til tess at finna fram til tey, sum eru í vanda fyri at fáa ein blóðtøpp, sigur serlæknin.

Skanning av hálslívæðr

Eins og nakrir aðrir læknar, mælir Stig Ekkert í staðin til eina skanning av hálslívæðrini, sum eftir hansara tykki er nógv meira effektiv og neyv.

Í mun til lívæðrarnar í hjartanum og blóðæðrarnar í heilanum, liggur hálslívæðrin uttarlaga og er tí lætt at skanna við ultraljóði.

– Hálslívæðrin gevur eina góða mynd av, hvussu stóðan er við æðrunum aðrastaðni í líkaminum, eisini krúnulívæðrini í hjartanum. Tí er ein skanning av hálslívæðrini eitt lættur háttur at avdúka, hvørt talan er um æðrakálking ella ei, sigur Stig Ekkert.

Serlæknin er sjálvur ein av slóðbrótarunum innan skanning av hálslívæðrini. Hann hevur lært háttin í USA og hevur roynt hann í Danmark síðan ár 2008.

Í 2012 var Stig Ekkert millum tey, sum tóku stig til at lata upp CardioLab. Hetta er ein keta við privatum lækna-stovum, sum móti gjaldi fremja nevndu skanningar. Í dag rekur hann nýbyrjaðu

– Skanning av hálslívæðrini gevur eina góða mynd av, hvussu stóðan er við æðrunum aðrastaðni í líkaminum, sigur serlæknin, Stig Ekkert

fyrirðøkuna, CardioFit, sum eisini bjóðar hesar skanningar.

Almenna heilsuverkið í Danmark ger eisini skanningar av hálslívæðrum, men tað eru bert sjúklingar, ið antin hava havt blóðtøpp ella hava fingið staðfest hjartatrúpulleikar, ið fáa hesa skanning.

Skeiv raðfesting

Almenna sjúkrahúsverkið bjóðar ikki hesa skanning til fólk sum annars eru frísk, men sambært Stig Ekkert er hetta ein skeiv raðfesting, sæð út frá einum figgjarligum og menniskjansligum sjónarhorni.

Hann vísir á, at hjartaæðrasjúkur saman við krabbameini hagfrøðiliga sæð eru tveir teir størstu »dreparyrnir«, tá deyðs-orsøkir í Danmark verða gjørdar upp í tølum. Fleiri túsund danir doyggja hvørt

ár av blóðtøppi í hjartanum ella heilanum, og eins mong fáa varandi mein og missa arbeiðsførleikan.

Nógv, sum verða rakt, gerast lutvíst lammað ella missa førleikan at tosa eftir blóðtøpp í heilanum. Eins mong fáa kroniskar hjartatrúpulleikar í kjalarvørrinum av einum blóðtøppi í hjartanum.

Harafrat kemur figgjarligi samanhugin, og sambært Stig Ekkert kosta hjartaæðrasjúkur samfelagnum umleið líka so nógvan pening sum øll krabbameinsviðgerð tilsamans.

– Kunnu vit minka um talið av álvarsomum blóðtøppum, fer hetta at spara samfelagnum veldugar upphæddir. Samstundis kunnu vit beina burtur nógv meniskjansliga líðing.

Serlæknin heldur, at útreiðslurnar til eitt ókeypiss alment tilboð um skanning

av hálslívæðrini – eitt nú sum screning av øllum, sum eru yvir 40 ár – høvdu verið smáar í mun til tær útreiðslur, sum samfelagið við tíðini hevði spart.

Útseting av blóðtøppi

Ein skanning av hálslívæðrini bjargar í sær sjálvum ongum mannlívi. Men, sambært serlækninum ber til við hesi skanning at finna tey fólk, sum líða av æðrakálking, ið er orsök til blóðtøppar.

– Tað góða við skanning er, at tað í stóran mun ber til at peika út tey fólk, sum eini 10 til 20 ár úti í framtíðini kunnu væntast at fáa blóðtøpp, um tey halda fram við verandi lívshátti.

Lívið og førleikin hjá fleiri fólki kann sambært Stig Ekkert bjargast, um sett verður inn við fyrirbyrging, eitt nú við meira rørslu, broyttum kostvanum og møguligari viðger við heilivági. At finna út av hótandi sjúkuni í góðari tíð er avgjørt ein fyrimunur. Tó er ikki sagt, at tað fer at lata seg gera at rudda út blóðtøppar. Men, við at finna fram til teirra, sum eru í vandabólki, ber sambært serlækninum til at skjóta út vandan fyri einum møguligum blóðtøppi í fleiri ár.

Læknar ikki samdir

Tað eru tó ymiskar menningar

Gunnar Gislason

innan læknaheimin um hesi viðurskifti – hvørt tað er skilagott at skanna fólk, sum ikki beinleiðis eru í vanda-bólki fyri møguliga at fáa ein blóðtøpp.

Í fjør góvu Dansk Cardiologisk Selskab, Dansk Neurologisk Selskab og Dansk Selskab for Almen Medicin, í felag út eitt skriv, har tey frá-ráddu fólki til sjálvi at gjalda fyri eina skanning av hálslívæðrini.

Hjartafelagið er samt í hesi niðurstøðu, og sambært granskingarstjóranum hjá felanum, Gunnar Gislason, sum er yvirlækni og professari í hjartasjúkum, gevur ein skanning ikki fólki nakað, sum ein samrøða við praktiserandi lækna ikki kann geva.

– Tú skalt gera rættiliga nógv skanningar, áðrenn tú finnur ein sjúkling, sum er í øktum vanda fyri blóðtøppi, og sum ikki hevði verið »fangaður« av sínum egna lækna, sigur Gunnar Gislason.

Tí heldur hann ikki, at ein almenn screening av einum størri parti av fólkinum hevði loyst seg figgjarliga fyri samfelagið. Útreiðslurnar høvdu verið størri enn vinningurin.

Kelda: www.helse.dk

Fakta um skanning av hálslívæðr

Ein skanning av hálslívæðrini tekur bert 10 til 20 minuttir. Hetta gevur onga pínu og hevur eingi hjá-árin. Við skanning sær serútbúna fólkið tjúktina á æðraveggjunum sum vísir í hvønn mun, tú ert rakt/-ur av æðrakálking. Tey flestu fáa í ávísan mun æðra-

kálking, sum tey eldast. Skanning kann eisini vísa, um onkur skón situr innan í æðrunum. Sita skónir í æðrunum, kunnu tær gerast vandamiklar, um tær ríva seg leysar og gerast orsök til blóðtøpp. Við hesum er tó ikki sagt, at vanlig æðrakálking ikki eis-

ini er vandamikil. Prísurin fyri eina skanning av hálslívæðrini og eftirfylgjandi samrøðu er 1.00 krónur. Rindar tú 2.995 krónur, kanst tú harafrat taka eina blóðroynd og máta kolesterol-og blóðsukurtal.

Kelda: www.helse.dk

